

Dějiny dějepisectví I

Úvodem:

Cílem našeho společného kursu je vysvětlit základní přehled dějin světového a českého dějepisectví od počátku formování středověkého českého státu ale i středověkého světa a našeho kulturního okruhu až po dobu baroka. Chci, aby po absolvování tohoto cyklu jste byli schopni vysvětlit základní vývoj dějin světového a českého dějepisectví v této době. Předmět bude ukončen zkouškou, kterou budete absolvovat na základě výsledku písemného testu. Vzorové otázky vám budu klást v rámci těchto podkladů, které Vám zasílám. Podklady vám budou sloužit jako rozšíření poznatků získaných při on-line přednáškách a podklad pro vaši přípravu k úspěšnému absolvování testu. V každém z těchto synopsí naleznete i kontrolní otázky a současně vám uvedu i literaturu k tématu, kterou vám doporučuji v případě Vašeho bližšího zájmu. Výuka probíhá v tomto semestru distanční formou a 8 ledna budeme absolvovat druhý blok přednášek, kterým završíme náš předmět. V případě nejasností mi prosím pište na mail: michal.pehr@post.cz

Z obecné literatury doporučuji k celému našemu předmětu:

- KUTNAR, František a Jaroslav MAREK. Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví :od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. 1065 s. ISBN 80-7106-252-9.

Celé téma je rozděleno v oblasti českého dějepisectví do pěti základních celků:

1/ Počátky českého dějepisectví v Přemyslovské éře

2/ Dějepisectví doby posledních Přemyslovců a Lucemburků

3/ Husitství

4/ Humanismus a renesanční dějepisectví

5/ Doba baroka

1/ Počátky českého dějepisectví v Přemyslovské éře

Lidská společnost dochází na určitém stupni vývoje k vědomí své historické existence. A nejinak tomu bylo i v případě rodícího se českého přemyslovského knížectví a později i království, které položilo základy české státnosti. Dějinné vědomí se v českém prostředí podobně jako v jiných evropských zemích projevuje v různých, ústně tradovaných pověstech a později i v písemné podobě, kdy dochází k zaznamenávání prvních národních mýtů, eposů a historických písní a následně je vývoj

zaznamenáván prostřednictvím letopisů a kronik, které dávají základ středověké historiografii. Pro tuto historiografii je charakteristickým rysem především vznik legend, kdy klíčovou roli zde hrají jednak Moravsko-panonské legendy a následně slovanské a latinské legendy o životě sv. Václava případně i jeho babičky sv. Ludmily (legenda mnicha Kristiána). Legendy byly věnovány i dalším českým světcům (např. o sv. Vojtěchovi a Prokopovi). Především na svatováclavských legendách je patrný soubor mezi slovanskou a latinskou kulturou a zbožností.

Po legendách se historický zájem následně více posunul ve snaze primárně v katolickém prostředí zaznamenat pokud možno co nejdříve události a dochází k rozvoji nekrologií a kronik. V té souvislosti hovoříme o rozkvětu středověkého kronikářství (např. Letopisy hradištsko-opatovické, nekrologium břevnovské, anály katedrálního kostela sv. Víta atd.).

Klíčovou postavou v této době byl Kosmas (1056–1125) a jeho Kronika česká. Na něj pak navazovali jeho následovníci (kanovník vyšehradský, Mnich sázavský, Jarloch atd.). Na jejich tvorbu pak navazují kronikáři z tzv. druhé generace Kosmových následovníků a kontinuálně tak můžeme přistoupit k druhému okruhu

Kontrolní otázky:

- 1/ Co jsou moravsko-panonské legendy
- 2/ Jak se jmenuje a komu je věnovaná legenda sepsaná mnichem Kristiánem?
- 3/ Kosmas a jeho význam pro českou historiografii?
- 4/ Vyjmenujte alespoň tři nejstarší české kroniky (tj do roku 1350)

Literatura k tématu: KUTNAR, František a Jaroslav MAREK. Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví :od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997, s. 19–30.

Stroslověnská legenda sv. Václava v překladu Josefa Vašici dostupný na internetu např.

http://louny.evangnet.cz/knihovna/Na_usvitu_krestanstvi/1staroslovanska_legenda_o_sv_Vaclavu.htm
!

Gumpoldova legenda sv. Václava text dostupný např. na:

<http://www.orthodoxia.cz/dejiny/gumpold-zivot-vaclava.html>

Legenda Crescente fide. Text dostupný např. na:
http://louny.evangnet.cz/knihovna/Na_usvitu_krestanstvi/crescente_fide.htm

Dokument ke shlédnutí.

Sv. Václav. Dostupný na <https://www.youtube.com/watch?v=LPH600uUtM8&t=136s>

Sv. Václav. Dostupný na <https://www.youtube.com/watch?v=mMWDbsEBmto>

Kosmas Dostupný na: <https://www.youtube.com/watch?v=-fTfTv-m9xU>

2/ Dějepisectví doby posledních Přemyslovců a Lucemburků

Český středověký stát za posledních Přemyslovců (poslední král z této dynastie Václava III byl zavražděn roku 1306 v Olomouci) dosáhl svého vrcholu a tomu odpovídala i historiografie. V této době patří mezi vrcholná díla tehdejší kronikářské tvorby kronika zbraslavská od Petra Žitavského. Jeho zápisy končí rokem 1339. Na něj navazuje pak tzv. Dalimilova Kronika. Tato kronika představuje v jistém slova smyslu jeden z vrcholů kronikářské tvorby. Je to rýmovaná kronika vlasteneckého zaměření. Později na ni ne pokoušeli navazovat (např. Nota ot pana Vilema Zajiece).

S nástupem nové Lucemburské dynastie a především s činností krále a císaře Karla IV lze pozorovat snahu samotného panovníka, aby jeho významné dílo bylo zdokumentováno i v rámci soudobé historiografie. Sám pak byl autorem Vita Caroli IV. V té době tak vznikají často i z jeho popudu. Nejruznější kroniky rozdílné úrovně (Srovnejte například kronika Františka Pražského, Beneše krabice z Weitmile, Neplach, Přibík Pulkava z Radenína a další)

Literatura k tématu: KUTNAR, František a Jaroslav MAREK. Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví :od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997, s.30–44

Petr Žitavský. Dokument dostupný na: <https://www.youtube.com/watch?v=sj4XS6s3OAA>

Dalimil a jeho kronika. Text dostupný na:
<https://web.archive.org/web/20070804091914/http://people.fsv.cvut.cz/~gagan/jag/litera/dalimil.htm>

Kontrolní otázky:

1/ Zhodnotit význam Zbraslavské kroniky?

2/ Charakterizujte Dalimilovu kroniku a její význam pro českou historiografii

3/ Kroniky doby Karla IV. Vyjmenujte alespoň tři díla spadající svým vznikem do doby vlády tohoto panovníka?

